

**BIG BROTHER IS
WATCHING YOU**

Metodika XIII.

**Znepokojivý gender,
nebezpečný feminismus,
konstruovaná maskulinita**

*Perspektiva pohlaví, její společenský význam a
dopad na vědeckou práci*

IV.

**Mocenské vztahy -
vztahy k moci**

Román 1984: Totalitní
vize George Orwella

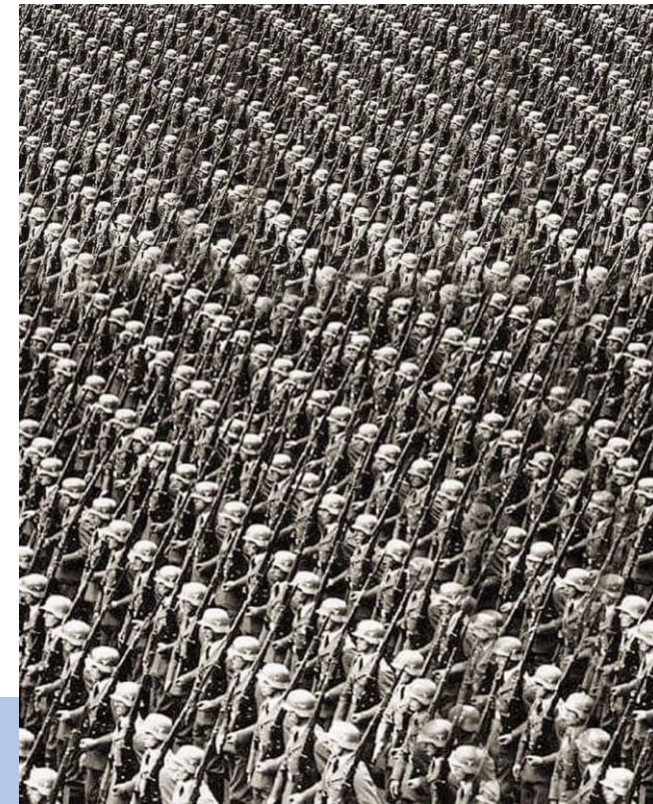
Konec druhé světové
války: francouzská,
obžalovaná z
,horizontální kolaborace'
je partizány stříhaná do
hola

Úkoly (22.10.)

- **Četba textu: Michel Foucault, subject and power, S. 777-795**
  - Provedte textový rozbor: Kdo je autor?
  - jaké hlavní myšlenky se v textu objevují?
  - Proč je důležité, zabývat se vztahem řádu/moci a individua/tělesnosti?
- **Četba textu: Umberto Eco (Ur)fascism, 1995, S. 1 - 10**
  - Kdo je Umberto Eco?
  - Jakým způsobem charakterizuje fašismus? Které body uvádí?
  - Kde se text protíná s tezemi Foucaulta?
  - jak souvisí z genderovou tématikou?
- **Vyhledejte vlastní příklad pro ,ovládání těl subjektů´ (historický nebo současný)**
  - Připravte si krátkou ústní prezentaci (3-5 min.)

Military porn
Paráda Wehrmachtu
(cca. 1942)

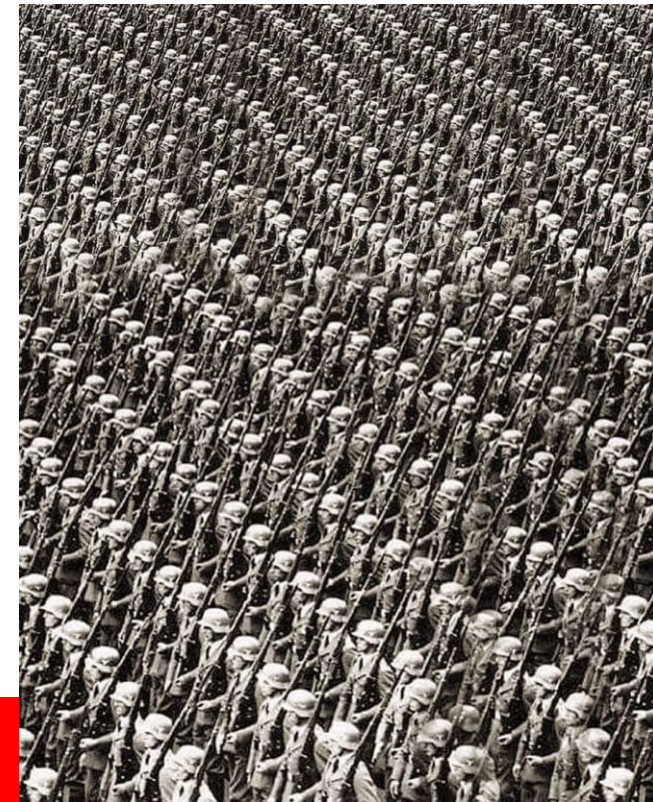
Úkoly (22.10.)

- **Četba textu: Michel Foucault, subject and power, S. 777-795**
  - Proveďte textový rozbor: Kdo je autor?
  - jaké hlavní myšlenky se v textu objevují?
  - Proč je důležité, zabývat se vztahem řádu/moci a individua/tělesnosti?

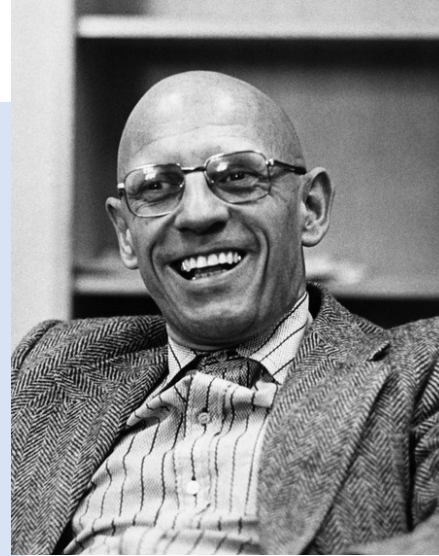
- **Četba textu: Umberto Eco (Ur)fascism, 1995, S. 1 - 10**
  - Kdo je Umberto Eco?
  - Jakým způsobem charakterizuje fašismus? Které body uvádí?
  - Kde se text protíná s tezemi Foucaulta?
  - jak souvisí z genderovou tématikou?

- **Vyhledejte vlastní příklad pro ,ovládání těl subjektů´ (historický nebo současný)**
  - Připravte si krátkou ústní prezentaci (3-5 min.)

Military porn
Paráda Wehrmachtu
(cca. 1942)

I. Michel Foucault

Michel Foucault
(1926-1984)

- Francouzský filozof, který spojil historické, psychologické poznatky a politické otázky
- = **Jeden z nejvlivnějších myslitelů 20. století**
- Od roku 1970 až do své smrti vedl katedru dějin myšlenkových systémů na Collège de France
- Středobodem jeho rozsáhlého díla bylo kritické zkoumání otázky, jak se v moderních západních společnostech vytváří vědění, a jak působí moc
- **Vyvinul několik historických metod zkoumání společenských diskurzů = vědecká archeologie (neboli analýza diskurzu)**
- **Své myšlení chápal jako „sadu nástrojů“ (které dávají prostor protikladům a otevírají možnost pro vlastní interpretaci)**

Klíčové pojmy k Foucaultovi:

- **Diskurzy a jejich projevy**
- Vztah mezi mocí a věděním
- **Vznik vědění a přivlastňování si jeho platnosti**
- **Vztah mezi soudobými dějinami, etnologií kultury, analýzou a vývojem „hry s pravdou“ (kdo určuje, co je pravdivé)**
- **Gouvernementalita, biopolitika, sexualita a moc, subjektivita a její technologie**

Vymezení technik moci:
Mocenské struktury, které vytvářejí subjekty

Uzavření těl, duší=

1. Nejvyšší stupeň kontroly mezi vnitřkem a vnějškem
2. Lepší kontrola jednotlivců a jejich výkonů (škola)
3. Ustanovení jasných hierarchií

Řád věcí (1966)
(*Les Mots et les choses*)

Vývoj vědomostí nezávisí od geniálních jedinců, je výsledkem zákonitostí a kódů, které jsou často neviditelné (epistemy)

1800: člověk se stává
Středem vědecké pozornosti

společnost a šílenství (1966)
(*Folie et déraison*)

Kultura = vymezení vůči něčemu „druhému“ (nenormálnímu), vývoj institucí k vymezování (blázince, vězení, nemocnice)

Archeologie vědomostí (1969)
(*L'Archéologie du savoir*)

Kritika práce historika, který rekonstruuje minulost s pomocí pramenů

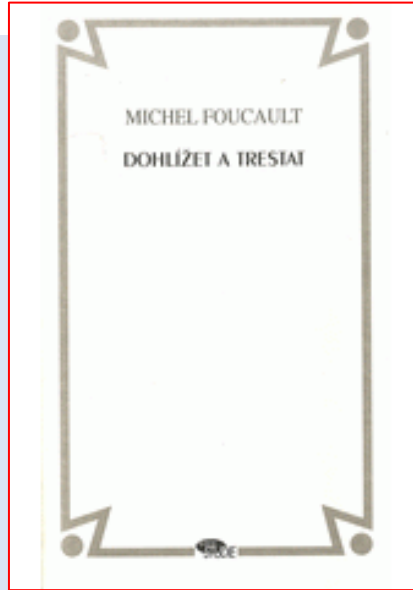
Místo interpretace (kdo? Kde? Kdy? Proč? Jak? K čemu?) by se měl pramen postavit do kontextu Historického materiálu, ve kterém se po prvé ocitl (= diskurz)

Řád diskurzů (1970)

I. Michel Foucault

- **Dohlížet a trestat (1975, česky: 2000):**
  - Zabývá se vývojem moderních trestních systémů v Evropě na počátku 18. století (hlavně ve Francii a Anglii)
  - V centru bádání je vznik a utváření subjektu „vězně“ prostřednictvím mocenských konstelací a konceptů pravdy
  - Dozorové praktiky nejsou procesy vycházejícími ze společnosti, ale uplatňují se i v nově vznikajících továrnách, školách a dalších institucích
- = Jednotlivé konstelace moci se přesunuly z věznic a pronikly do dalších oblastí života a institucí**

Panopticon:

- Architektura „dokonalého“ vězení
- Uprostřed je věž, z níž strážní vidí na věžeňské cely rozmístěné kolem ní
- Vězni jsou pod stálou kontrolou pohledu dozorců; mohou být kdykoli potrestáni

Disciplinární moc:

- Represe a dohled nepůsobí jednostranně na „celé tělo“ nebo „celou mysl“, ale jsou vzájemné, a proto proměnlivé
- Jsou zakotveny v mocenských strukturách, které jsou určeny subjekty, které tvoří společnost. Lze pozorovat tři hlavní techniky působení moci:
- **1. Uzavření jedinců do omezeného prostoru,** kde je jakákoliv komunikace mezi vnitřním a vnějším prostorem kontrolovatelná
- **2. parcelace:** každý jedinec má pevně stanovené místo a pevně stanovenou funkci, která účinně kontroluje jedince a jejich výkonnost
- **3. hierarchizace:** jednotlivci jsou klasifikováni podle hodnoty a postavení. Každý jedinec je definován odstupem vůči všem ostatním; bude se snažit vyhovět normě, na které je klasifikace založena (např. dobré známky, vysoká produktivita)

= společnost je prostoupena nejmenšími a vysoce dynamickými liniemi moci

= Moc: je něco mnohotvárného, mnohovrstevnatého, nehmotného, co lidé nevládnou a co mohou nanejvýš v omezené míře ovládat ze strategických pozic

Panoptické vězení na Kubě
(Machadova diktatura, 20. léta 20. století)

I. Michel Foucault – subject and power (1982)

Dobrý pastýř

Malá typologie moci podle Foucaulta:

- **Moc = vztahový fenomén**; všudypřítomná, není pouze represivní, ale je produktivní. Nelze ji rozumět pouze jako atributu státu a vládnoucích struktur. Je uplatňována v rámci celé společnosti
- **Moc = „způsob jednání, jímž jedni působí na druhé“**
Může být zároveň vztah k násilí a mocenský vztah; žádný výkon moci se bez jednoho či druhého nemůže obejít
- Toto jednání podněcuje, ovlivňuje, odvádí, usnadňuje či ztěžuje, rozšiřuje či omezuje; v extrémním případě zabraňuje či zakazuje chování subjektu
- **Moc = souvisí s vládnutím**; Neoznačuje však politické struktury; je to způsob, jak řídit chování jednotlivců či skupin. Tj. dohled nad společnostmi, který není vykonáván centrálně, ale rozptýlený prostřednictvím medicíny, vzdělávání, sociální politiky atd.
- **Moc = dominance**; „asymetrický vztah, ve kterém mají podřízené osoby malý prostor k manévrování, protože jejich rozpětí svobody je extrémně limitováno v důsledku moci“ Dominantní osoby se naopak snaží ovlivňovat rozhodování podřízených osob a udávat pravidla jednání. Dominance je neměnná v průběhu dějin, je ustálená v rituálech a jiných procesech, které vnucují práva a povinnosti

Formy moci:

I. Pastýřská moc:

- **Mocenský vztah mezi pastýřem a jeho stádem.** Mocenská technika pocházející z křesťanství, kterou moderní stát integroval do svého politického aparátu
- Činnost, při které určitá autorita („pastýř“) provází jedince („ovce“) jejich životy; nepečuje pouze o celou komunitu, ale i zvláště o každého jednotlivce po celý jeho život
- **Cíl = zabezpečit jedincům životní úroveň, zdraví, bezpečnost a ochranu**

= Pastýř vyžaduje permanentní poslušnost; ovce se musí podřídit pastýři, ten svolává stádo, směřuje je a vede

= Jeho samotná existence závisí na uznání stádem, bez mocenského dialogu by nefungovala pastýřská moc

II. Bio-moc:

- Předmětem zájmu státu je nejenom tělo, ale i obecná biologická kategorie života (moc nad životem)
- = „tělo jako stroj“**: je třeba tělo co nejlépe vycvičit, aby podávalo ty nejlepší výkony; vychovává se tak tělo poslušné, ovladatelné, snadno integrovatelné do ekonomických systémech produkce
- = „tělo-druh“**, tedy na tělo jakožto bázi biologických procesů: rozmnožování, narození a úmrtí, zdravotní úroveň, délky života a dlouhověkosti, a to se všemi podmínkami, které je mohou změnit (tj. třeba kontrolou reprodukce)

I. Michel Foucault – subject and power (1982)

Pastýřská moc

Donald Trump jako dobrý pastýř
(umělá inteligence, současnost)

Vladimir Putin a pastýřská moc

Andrej Babiš a pražské Jezulátko

...a reakce TMBK

I. Michel Foucault – subject and power (1982)

Dobrý pastýř: Robert Fico
vyvolává ducha Gustáva
Husáka

I. Michel Foucault – subject and power (1982)

Bio-moc:

ABORTION IS MODERN DAY CHILD SACRIFICE

ABORTION IS SIN

IT IS THE RESULT OF WALKING A PATH THAT LEADS TO DEATH

PREMARITAL SEX ← **ALCOHOL LEAD** → **ABORTION**

THESE SINS ARE INTERWOVEN IN THIS WICKED WORLD

THEY ENSLAVE AND CORRUPT **MEN**

THEY TRANSFORM **HOSPITALS** INTO KILLING CENTERS INTO HOUSES OF HORROR

THEY TRANSFORM **FATHERS AND MOTHERS** INTO **MURDERERS.**

THEY EXPLOIT AND DESTROY **WOMEN**

THESE THINGS SHATTER FAMILIES AND LEAD TO THE ABUSE OF **CHILDREN**

THEY TRANSFORM **DOCTORS** INTO ASSASSINS

MAKE NO MISTAKE. GOD HATES THE HANDS THAT SHED INNOCENT BLOOD, AND GOD WILL JUDGE ALL SIN.

Protipotratová propaganda, USA 2014

77%
of anti-abortion leaders are men.

100%
of them will never be pregnant.

It's your body. It's your decision. The Pro-Choice Public Education Project. It's pro-choice or no choice.
18881253 CHOICE or www.protectchoice.org

Pro-Choice reklamy, které se oběvili v New Yorku (1988)

RESTART PRO VÁŠ ŽIVOTNÍ STYL

Dieta

11. LISTOPAD 2022

TREND
JÍM TUKY A HUBNU
Jaké, kdy a kolik?

Nicole Gazarenska

Marie Jantožová

AKTUÁLNĚ
VÍČ ENERGIE, LEPSÍ IMUNITA
Vše, co potřebujete na podzim

Jako ze salonu
10 BEAUTY RITUÁLŮ, KTERÉ ZVLÁDNETE I DOMA

TEMA
KAŽDÝ KABÁT JEDNOU SUNDÁTE
Jak přes zimu nepřibírat

SPOLU KILA DOLŮ

ANEŽ JAK JSME SHODILY **56 KG**

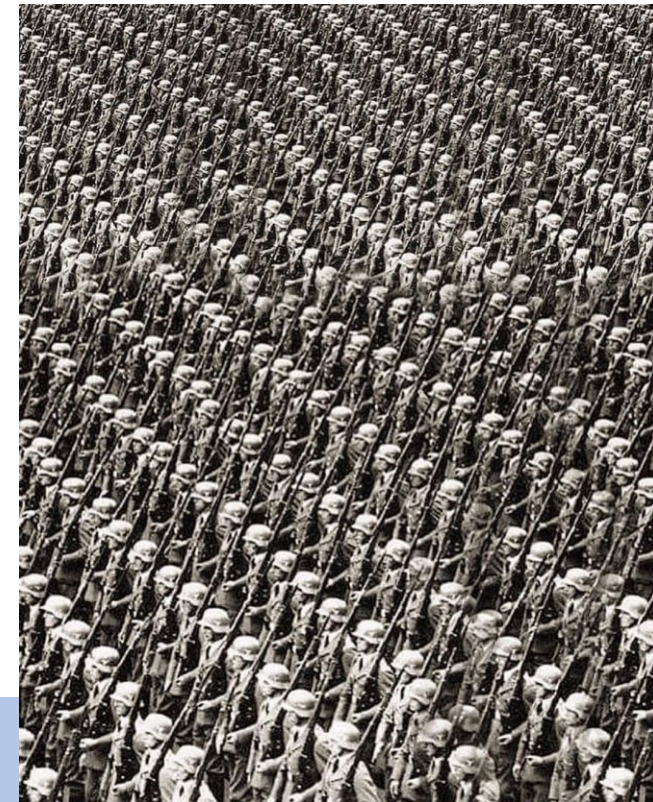
Bio-moc: dietní teror, optimalizace ženského těla

Úkoly (22.10.)

- **Četba textu: Michel Foucault, subject and power, S. 777-795**
  - Provedte textový rozbor: Kdo je autor?
  - jaké hlavní myšlenky se v textu objevují?
  - Proč je důležité, zabývat se vztahem řádu/moci a individua/tělesnosti?
- **Četba textu: Umberto Eco (Ur)fascism, 1995, S. 1 - 10**
  - Kdo je Umberto Eco?
  - Jakým způsobem charakterizuje fašismus? Které body uvádí?
  - Kde se text protíná s tezemi Foucaulta?
  - jak souvisí z genderovou tematikou?
- Vyhledejte vlastní příklad pro ‚ovládání těl subjektů‘ (historický nebo současný)
  - Připravte si krátkou ústní prezentaci (3-5 min.)

Military porn
Paráda Wehrmachtu
(cca. 1942)

II. Umberto Eco

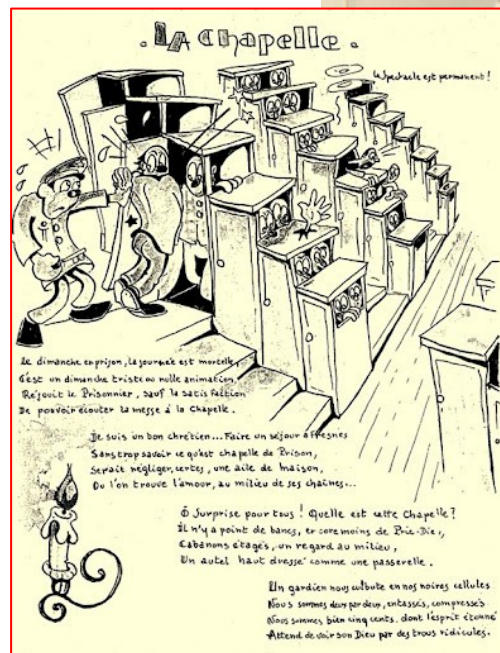
Umberto Eco
1932-2016

(Ur)fascism, 1995

Eco vyjmenovává čtrnáct obecných charakteristik fašistické ideologie; ačkoli netvoří systém a dokonce si navzájem odporují, každá z nich se může stát „krystalizačním bodem fašismu“

- 1. Kult tradice:** Celá pravda již byla zjevena prostřednictvím tradice, nemůže dojít k žádnému novému poznání, pouze k jejímu dalšímu výkladu a zdokonalení
- 2. Odmítání modernosti:** racionalistický vývoj západní kultury je sestupem do záhuby, nikoli povrchním technologickým pokrokem
- 3. Kultovní působení:** Činy samy o sobě jsou hodnotou a měly by být prováděny bez intelektuální reflexe (antiintelektualismus)
- 4. Nesouhlas je zrada**
- 5. Strach z odlišnosti:** eskalace proti cizincům, rasismus
- 6. Apel na frustrovanou střední třídu,** vyvolávání strachu proti ekonomickým požadavkům zdola
- 7. Posedlost spiknutím:** a valorizace nepřátelské hrozby
- 8. Fašistické společnosti jsou silné a slabé zároveň:** vytváření odporu vůči mocným elitám a zároveň jejich označování za dekadentní
- 9. Pacifismus je obchodování s nepřítelem,** protože „život je permanentní boj a válka“
- 10. Pohrdání slabými:** Obdiv k vůdci (směrem nahoru), pohrdání těmi níže postavenými
- 11. Kult smrti:** Každý je vychováván tak, aby se mohl stát hrdinou
- 12. Machismus:** pohrdání ženami, netolerance a odsuzování všeho od cudnosti po homosexualitu
- 13. Selektivní populismus:** monolitní „lid“ má společnou vůli, která je nadřazena pohledu jednotlivce (je pravdivější)
- 14. „Newspeak“ (viz Orwell):** Fašismus používá omezený slovník, aby omezil kritické myšlení

Aby bylo možné pořádat bohoslužby, vyučování a poučné a moralizující přednášky, vymyslely některé věznice systém, který umožňuje vězňům shromažďovat se v jednom prostoru a zároveň zabraňuje jakémukoli kontaktu nebo komunikaci mezi nimi (Francie, ‚chapelle cellulaire‘, cca. 1920)

Úkoly (5.11.)

- Vyberte si text z nabídky na ISu (napište mi, pro který jste se rozhodl:a):
  - Proveďte textový rozbor: Kdo je autor?
  - Jaké je jeho hlavní téma, které myšlenky se v textu objevují?
  - Jak je v něm vylíčen tematický komplex: mocenské vztahy/mocenské typologie – gender – společnost?
  - Zamyslete se nad ním, vyberte si pro vás nejzajímavější aspekt
- Prezentace: 5-10 min. - najděte k vybranému aspektu ‚ilustrační‘ pramen, když možné: z předmoderní doby (pošlete mi ho do 3.11., abych ho mohla nahrát na IS)
  - Představte článek a jeho hlavní témata v semináři
  - Představte Váš pramen (společná četba)
  - Kde vidíte potenciál skloubení vybrané tematiky s tématem vaší disertací/magisterskou prací